

*Kosovské a černohorské
Prokletije*

*září 2015
Janča a Pavouk*

- „Hele, Oko se do rána zmenšilo!“
- „No jo, od včerejška chybí alespoň půl metru vody!“
- „Tady na tomto kameni jsem určitě včera prala a byla jsem těsně u vody, voda přes noc někam zmizela!“

Deníček z putování po kosovské a částečně černohorské straně pohoří Prokletije ve dnech 28. 8. – 7. 9. 2015

Foto na první straně obálky: údolí Nečinat, kosovské Prokletije, třetí strana obálky: Plavské jezero, poslední strana obálky: sedlo Jelenak, jižně od Nečinatu, kosovské Prokletije

Zapsal Pavouk, doplnila a opravila Janča

Nafotili Janča a Pavouk

Vytvořili pro radost na podzim 2015 Janča a Pavouk Ledvinovi

www.ledvinovi.cz

Na trojmezí Kosova, Albánie a Černé Hory; vzadu Đeravica

Balkánské hory jsou „láska na celý život“, stále a rádi se sem vracíme. Před letošním létem Janča zjistila, že si může dovolit ještě jeden týden dovolené. Rozhodnutí bylo rychlé: pojedeme na konec léta do Kosova a speciálně do kosovské části hor Prokletije. Čarokrásný kras a dnes už snad i bezpečný. A když zbude čas, tak se ještě zastavíme na černohorské straně hor. Na týdenní návštěvu by to mohlo být tak akorát.

Cestou na jih

Pátek 28.8. 2015 Brno – cestou na Bělehrad /bus/

Větší část cesty by s námi měl cestovat a chodit po horách i kamarád Kouďy a ještě bychom se měli potkat s Codym a s Luckou, kteří náhodou míří ve stejný čas do stejné země. My s Jančou jedeme do Bělehradu autobusem, ostatní vlakem. Náš autobus měl vyjet z Brna v šest večer, ale přijíždí z Prahy až po sedmé /1300 Kč na jednoho jedním směrem/. Je to srbský autobus, celkem pohodlný, bohužel mu nefungují toalety. Bez problémů frčíme do Srbska přes Slovensko a Maďarsko. Na srbské hranici musíme všichni ven, naštěstí jen na chvíli. Po kontrole našich dokumentů pokračujeme noční Vojvodinou na jih, do Bělehradu.

So 29.8. Bělehrad – Nový Pazar – Rožaje /bus/ – Pejě /stop/ – Dečani /bus/ – za klášterem Visoki Dečani

Je před pátou ranní. Jsme v Bělehradu o více než hodinu dříve, než bylo plánováno. Přímo u nádraží je park plný ležících i stojících uprchlíků, dle vzhledu nejvíce ze Sýrie, mířících dále na západ. I teď, ještě skoro v noci, je už tady čilý ruch. Čekáme, než přijede z Budapešti vlak s našimi kamarády: před sedmou je tady a potkáváme se s Codym, Luckou i Koudym. Sedíme společně v nádražní kavárně a děcka plánují, kam a jak přesně pokračovat, zda s námi pojedou alespoň na chvíli do hor. Výborná snídaně: bělehradské sladké pečivo a *domača kafa se šlagom*. O půl deváté odjíždíme autobusem do černohorského městečka Rožaje, které leží skoro na kosovské hranici. Z Černé Hory by pak následně mělo

V Pejě

být bezpečnější jet do Kosova, než přímo ze Srbska, které stále Kosovo odmítá uznat.

Nejprve frčíme po dálnici a pak kaňonem podél krásné řeky a o půl čtvrté jsme v horském městě Rožaje. Celou cestu bylo velké vedro. Bus dále do Kosova teď odpoledne už nejede. Cody, Lucka a Koudu chtějí pokračovat stopem. Dělíme se tedy do dvou skupin a máváme. Moc toho do Kosova nejezdí, a přitom je na této cestě jediný oficiální přechod z Černé Hory do Kosova. Po nějaké době nás bere auto, jedeme moc krásnou cestou lesem a v horách; následuje sedlo, hranice a sešup do Kosova. Dostáváme razítko do pasu (naše občanky bez čipu by na překročení hranice nestačily).

O půl šesté večer jsme v Pejě (srbsky zvaném Péc), třetím největším kosovským městě. Nejsou tu skoro žádné staré stavby, žádné staré město. V centru stojí snad jen jedna mešita, dále tu je jedna pěší ulička obchodů a u říčky pěší zóna. Dáváme si kosovskou specialitu *fli*, nic moc, jen suché těsto, přesněji více tenkých vrstev těsta na sobě; je to něco jako *lasagne*, ale bez náplně. Po krátké prohlídce centra pokračujeme už posledním možným busem do 15 kiláků vzdáleného městečka Dečani a odtud pak pěšky asi 1,5 km údolím ke klášteru Visoki Dečani. Jsme přímo na západním kraji hor Prokletije, česky bychom řekli Prokleté hory. Je už skoro tma a klášter má zavřeno. Asi kilometr za klášterem je restaurace, kde máme předem domluvený sraz s kamarády. Jdeme tam, večeříme řecký salát a hranolky. Parádní místo, sedíme na krytém „mostě“, přímo nad řekou (dřevěný krytý most plný stolů a židlí pro hosty; dobrý to zvyk v některých zemích, např. v Turecku). Za necelou hodinu přichází i Cody s Luckou – jeli z Pejě kousek po nás, ještě asi nějakým poslednějším spojem. Koudu uvízl pro dnešek někde v Peji. V restauraci jsme skoro jediní hosté. Platíme a vrchní se nás sám od sebe ptá:

– „Đeravica?“

– „Yes.“

– „Tak spěte tady.“

Na dřevěné podlaze nad řekou je to překvapivě příjemné místo. Kolem desáté oba s Jančou hned usínáme.

Đeravica a kosovské Prokletije

Ne 30.8. Visoki Dečani – údolí Ločanské Bistrice – Pločice – pod Đeravicou (cca 2070 m) /pěšky/

S Jančou vstáváme v sedm. Je to zbytečně brzy, protože Cody s Luckou mají ještě půlnoc. Pereme si prádlo, vaříme a snídáme; děcka konečně vstávají. Už od rána je strašný hic. V devět hodin jdeme zpátky na silnici ke klášteru, který však otevírá až v deset hodin. Klášter je pravoslavný, tvoří srbskou enklávu uprostřed albánského obyvatelstva. Dvacet pět mnichů je zvenku nepřetržitě hlídáno italskou posádkou KFOR (pod hlavičkou OSN). Místní Albánci prý chtěli klášter vícekrát vyhodit do povětří.

I přilehlé pole s kukuřicí, ovocný sad a vinice jsou chráněny vysokým plotem. Na příjezdové cestě je několik „kontrolních hlídkových bodů“ s maskovanými vojáky. V deset se otevírá klášter, přichází i Koudu, přijel už ráno z Pejě. Po odevzdání občanky u vchodu nás italská vojenská hlídka pouští dovnitř a hned za námi branku zavírá. Prohlížíme si skvost ze 14. století. Přesněji řečeno uprostřed kláštera je starý kostel v původní podobě, samotný okolní klášter je ze století devatenáctého. Jde prý o jediný srbský kostel původního vzhledu

a s původní výzdobou, nikdy ho prý nepřestavovali. Fresky se nám líbí, i když je vidíme jen v kostelní tmě. Po výkladu od průvodce si v klášterní prodejně kupujeme trochu drahý tvrdý ovčí sýr, ovčí *kaškaval*. S dalšími dobrotami, které tady vyrábějí, např. vínem, se nám nechce vláčet.

Ve vedru opouštíme klášter, nasazujeme batohy a pokračujeme hned do hor. Naším cílem je projít hraniční hory Prokletije a hned na úvod nás čeká hora Đeravica (čti Djeravica), nejvyšší hora Kosova. Míjíme zničený hotel, přecházíme po vyprahlé planině, baštíme první dozrávající ostružiny. Následuje kousíček asfaltové cesty a pak prašná cesta vzhůru údolím Ločanské Bistrice. Stavbaři tady zrovna dělají novou cestu, jezdí tady nákladáky v obou směrech a všude je strašný prach. Na konci stavebního úseku (je poledne) nám zastavují dva džípy a vezou nás kus do hor. Nejprve se mlátíme vzadu na podlaže džípu a druhou půli cesty sedíme na prknech a pleších na přívěsném vozíku za traktorem. Jedeme hustým smrkovým a borovicovým lesem se zřídka výhledy na okolní skály nebo do údolí. Asi uprostřed cesty míjíme opravený pramen vody. Před třetí hodinou seskakujeme z valníku u salaší Pločice pod stejnojmenným sedlem (cca 1850 m). Jsme už nad hranicí lesa. Paráda. Zkratka vozy do kopce byla příjemná, jen v džípu bylo skákání po strašně hrboлатé prašné cestě dost nepohodlné. Na traktoru na nás zase padala spousta prachu. Kromě salaší jsou tu i salaše přestavěné na chaty, nové chaty a a také chaty ve výstavbě.

Hned vedle je pramen, prý poslední před výstupem na Đeravici. Vrchol je vzdálen přibližně 2-3 kilometry vzdušnou čarou přímo na jih.

Dáváme si delší přestávku a následuje krátká cesta přes malý hřebínek do sousedního údolí (k jihovýchodu). V pět hodin pro dnešek končíme na krásné loučce s krásnými místy

Klášter Visoki Dečani

V džípu, co hází na všechny strany

na stany, v nadmořské výšce asi 2070 metrů. Akorát vrcholí sezóna borůvek, které rostou všude kolem nás. Potkáváme několik místních občanů s kýbly a hřebeny, podobně jako předloni touto dobou v Bosně. Vybíháme na hřebínek asi sto výškových metrů nad námi podívat se na nádherný západ slunce. Když zapadne, tak se rychle ochlazuje, večer je jen 8 stupňů. Vychází obrovský měsíc, je zrovna úplněk. Celý den bylo modro, jasno a vedro, mniši ráno v klášteře říkali, že v údolí mělo být 35 stupňů!

Po 31.8. Pod Đeravicou (2070 m) – Đeravica (2656 m) – Velike jezero – sedlo Dobri Dol – Tromeda (2366) – v údolí pod Tromedou (cca 2200 m)

V sedm ráno nás budí sluníčko svítící přímo na stan. Vstáváme a snídáme vynikající kaši s čerstvými borůvkami, které rostou všude kolem. Cody a Lucka stále spí. Balíme věci. I oni dva vstávají, snídají a kolem 9 vyrážíme. První cíl je jasný, vrchol Đeravice. Nejdeme přímo nahoru, ale nejprve asi 300 m dále po vrstevnici k vydatnému pramenu vody: s Jančou pijeme „až k puknutí“ a všichni si dobíráme zásoby vody. Místní Kosovan, co jde kolem, říká, že na vrchol je nejlepší cesta od salaší, které jsou ještě asi 10 minut chůze po vrstevnici. Obcházíme tedy Đeravici dále zleva, stáčíme se konečně k hoře a stoupáme údolím vzhůru. Dle rady se držíme zleva, vpravo jsou vidět skály. Cesta spíše žádná není, jdeme volným terénem, ale pohodlně, ne moc prudce. Chudák ostatní kamarádi s výrazně těžšími batohy, než máme s Jančou.

Po hodině a kousek jsme na jihovýchodním hřebenu hory, je tu i pěšinka, po které pokračujeme přímo na vrchol. Vrcholové skály obcházíme zleva, přelezeme pár kamenů, přejdeme menší kamenné moře a v 11.20 stojíme s Jančou na nejvyšší hoře Kosova, na Đeravici. Jsme ve výšce 2656 metrů nad mořem, o metr výše než je Gerlachovský štít. Asi

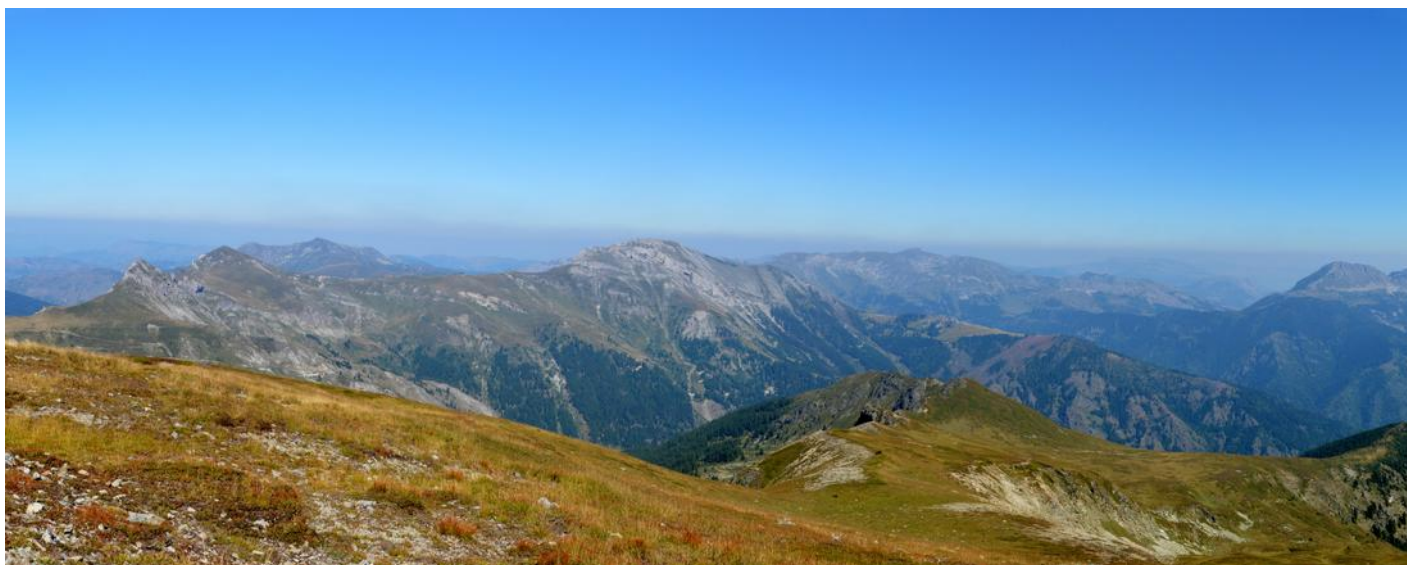
za 20 minut dochází Kouďy a za tři čtvrtě hodiny i Cody s Luckou. Jdou už bez batohů, ty zanechali pod vrcholovými skalami. Dokonalým výhledům brání velký opar na všechny strany a různé menší mraky. Ale i tak je tu krásně, bezvětrí a úplný klid. Společně se fotíme a připijíme srbskou pálenkou. Đeravica sice leží celá v Kosovu, ale Albánie je už kousek, hraniční hřeben je hned přes údolí a albánské skalnaté štíty jsou tak dobře vidět.

Kolem jedné hodiny se loučíme s Codym a Luckou, kteří míří zpátky dolů za památkami a zážitky z Kosova, a my a Kouďy pokračujeme k západu, po hřebenech a úbočích Prokletých hor. Pod vrcholem Đeravice leží velké jezero, to ale obcházíme oklikou. Jdeme k západu, traverzujeme hřebínek, serpentiny ve skalách a následuje lepší cesta k Veliko jezeru. Jezero je čisté, osvěžující, žádné zvířecí bobky; Janča a Kouďy v něm spokojeně plavou. Asi díky suchu v něm chybí asi dva metry vody. Obcházíme velký kar, malá jezírka, stále jdeme po jasné pěšince. Lezeme na horu Maja Bord (2405) se zbytky nějakého opevnění a pak jdeme dolů do sedla Dobri dol (2275 m), ležícím přímo na albánské hranici.

Je 17 hodin, když dochází i Kouďy. Pokračujeme pohodlným traverzem po kosovské straně, míváme malé mělké jezírko a několik malinkatých skoro vyschlých pramenů, stoupáme na hlavní hřeben a pokračujeme až na kopec Tromeda (2366 m), tvořící trojmezí Albánie, Černé Hory a Kosova. Je půl sedmé, slunce zapadá a vše je krásně osvětlené. Stále je hezky vidět Đeravica a přímo před námi albánské a černohorské Prokletije. Opouštíme albánskou hranici, klesáme svahem k severu po černohorsko-kosovské hranici, na cestičce pod vrcholem to stáčíme z hlavního hřebenu doprava do Kosova a 200 metrů sestupujeme do údolí. Jsme přímo pod vrcholem Tromeda. Jsou tu krásná místa na stany a vydatný pramen vody i s korýtkem pouhých dvacet metrů pod námi. Večeříme už skoro za tmy, je tu

Na vrcholu Đeravice

Na hoře Maja e Rops (2501 m), pohled k severu, cca uprostřed hora Bogdaš

krásný výhled. Večerní obloha se nejprve zaplňuje hvězdami, které později zastíní vycházející měsíc. Celý den bylo nádherně, prakticky furt vedro a pražilo slunce.

Z Đeravice vedla naším směrem nová turistická značka, ale po chvíli zmizela, asi k đeravickému jezeru. Turistické značky jsou super, ale bez rozcestníku jsou zavádějící a přivedou výletníky někam, kam třeba nechtějí. Odpoledne jsme např. šli po starém turistickém značení bez toho, abychom věděli, odkud a hlavně kam značení vedlo a vede.

Út 1.9. Pod Tromedou – Bogčes – Maja e Rops (2502 m) – v údolí Nedžihat

Slunečný, borůvkový den. Celou noc bylo bezvětrí. V šest ráno vychází slunce a akorát svítí na náš stan. Ještě chvíli ležíme a v sedm vstáváme. Po snídani opět zpestřené borůvkami čekáme na Koudyho, až provede i on všechny ranní rituály. Kolem čtvrt na deset vycházíme na cestu. Vracíme se padesát výškových metrů na hřeben a míříme masivem Bogičevica k severu. Za půl hodiny jsme v sedle Bogčes. Z Černé Hory přichází polní cesta a pokračuje po hranici. My si odtud děláme zacházku a naším cílem je hora Maja e Rops, vpravo od hlavního hřebene. S batohem vycházíme na hřeben (cca 2300 m) a nalehko vybíháme posledních 200 výškových metrů po užším hřebeni až na samotný krásný travnatý vrchol (2502 m n. m.). Z vrcholu je krásně vidět Đeravica, celá naše včerejší cesta, albánské hory na jihu a další hřebeny na severu, kam teprve míříme. Všude opět rostou borůvky, takže máme zajištěnou průběžnou svačinku.

S bágly pokračujeme po hřebenu hory k západu, klesáme naštěstí po travnatém svahu k severu a napojujeme se na širokou cestu na hlavní hřebeni. Obídek máme s výhledem do Černé Hory. Širokou cestu brzy opouštíme a pokračujeme vyšlapanou stezkou úbočím, pod horou Maja e Male. Zastavujeme se u vydatného pramene vody, u kterého akorát odpočívá kosovský značkovač cest a také skupina turistů, první a poslední lidi, co dnes potkáváme: Kosovani, Holandžan a další. Slunce od rána praží, nikde žádný stín. Trochu klesáme a zase stoupáme po nádherných loukách v částečně vápencové krajině. Čarokrásný kraj! Vpravo obdivujeme skalnatý vrch Bogdaš, vrchol ale vynecháváme. Jsme nad velkým údolím u pramenů Dečanské Bistrice a je krásně vidět do dále, kam dnes míříme. Pohodlnou cestičkou skoro po rovině pokračujeme nádherným krajem. Dostáváme se k hoře a sedlu Zavoj, ve kterém se odděluje směrem k západu hlavní kosovsko-černohorský hřeben a hranice, a kde se nám zčistajasna zjevuje veliký rozcestník ukazující do všech směrů. My pokračujeme

zase jen Kosovem. Mírně scházíme do lesa, je to sice les nízký, ale hustý; větve stromů a jalovců šlehají do našich rozpálených nohou. Jsme v sedle. Vede odtud případně cesta dolů směrem k Dečanskému klášteru.

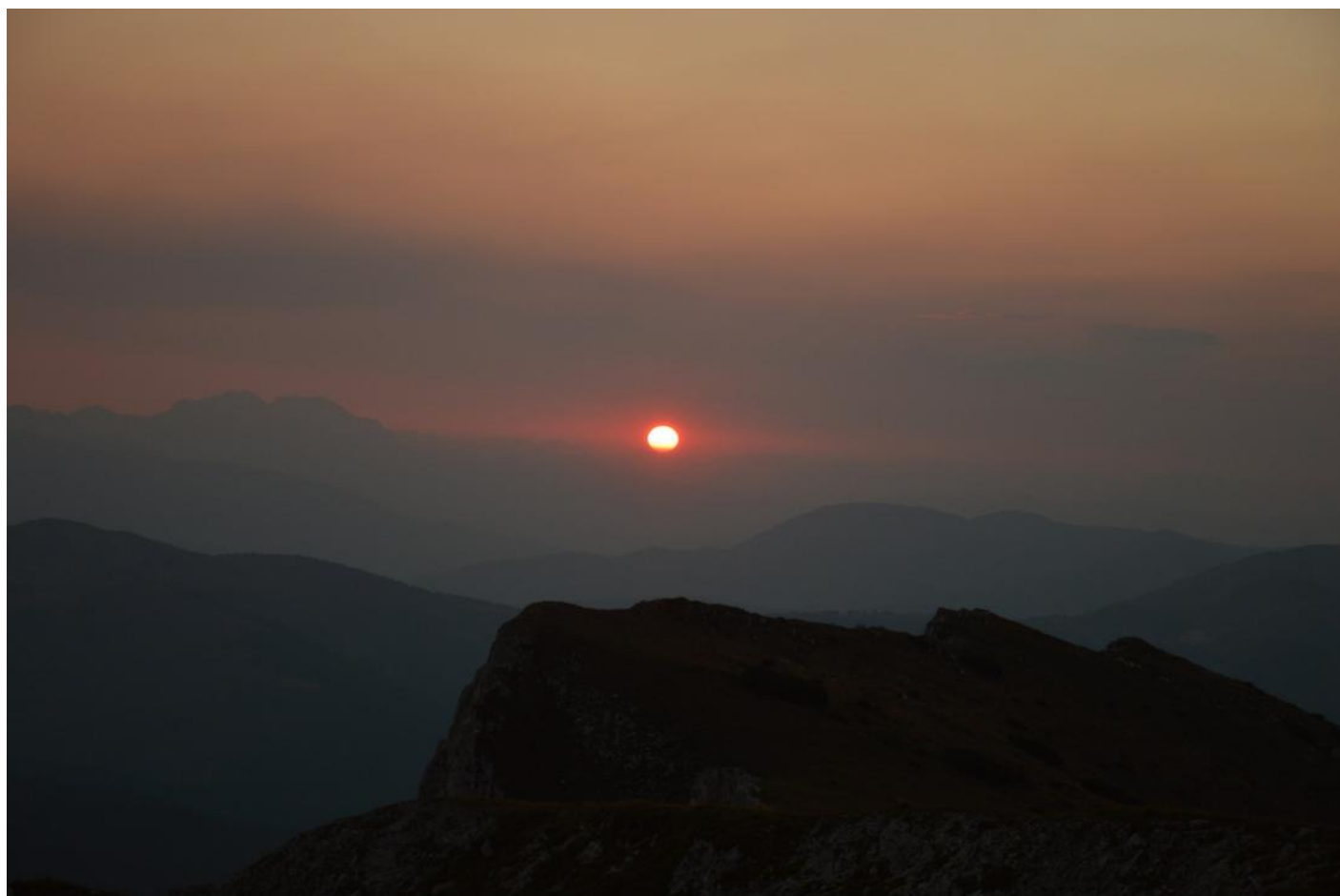
My však pokračujeme k severu, vzhůru na hřeben, resp. do sedla na hřebeni Nedžihat (jindy psaný Nečinat). Cesta jde traverzem a stoupá příjemně pozvolna, ne moc prudce. Na protějším svahu pozorujeme baču, který žene své stádo krav do údolí. Je 18 h a v sedýlku chvíli čekáme na Koudyho, než také dorazí. Scházíme asi 100 metrů do údolí Nedžihat, kde je malinká studánka a kde se utáboříme. Jiný vydatnější pramen ani jiné lepší místo na stany v blízkém okolí nenacházíme.

Koudy hned vybíhá zpět na kopec podívat se na západ slunce a my ho po chvíli také následujeme. Skoro běžíme na nejvyšší bod planiny Nedžihat (2341 m), akorát když slunce nádherně zapadá za obzor, ničím nestíněno (je asi 19 hodin). Vracíme se ke stanům, už je skoro tma. Večer zpestřuji tím, že při vaření vyklopím hrnec se všemi nudlemi, většina se podaří vrátit zpátky. I večer zůstává krásně jasno a jsou nádherně vidět hvězdy. Jsme ve vápencovém údolí, je tu málo vody a jde o úplně jiný kraj, než v jakém jsme spali včera. Jsme v úzkém suchém krasovém údolí; pramen, co vytéká, hned mizí pod kameny. Všude jsou bílé skály a skoro všude roste kosodřevina. Sem se nechodí pást dobytek, ani se tu moc nejezdí na koních.

Celý den jsme v dálce pozorovali různá stáda pasoucích se krav a ovcí: jednak na hřebenech a jednak na prudkých svazích.

St 2.9. Údolí Nedžihat – Žuti kamen (2522 m) – úd. Nedžihat – Kučište – Bogě

Vstáváme v sedm, je opět zcela jasno. Táboříme sice těsně pod skalami, ale sluneční

Západ slunce z Nečinatu

paprsky i dnes „našly cestu“ a svítí na naše stany. Koudu vyrazí do sedla na „výhledy“, my snídáme, balíme, čekáme a nudíme se. Necháváme si batohy v kosodřevině, jelikož chceme dnes jen nalehko vylézt na hřeben nad námi, na jeho nejvyšší horu Žuti kamen. Stoupáme k severovýchodu traverzem, mírně vzhůru do sedla. Jsme v krasové krajině, všude samé závrtky, jeskyně a „falešná“ sedla. Ze sedla vidíme, že dále pokračuje turistická značka (červené pruhy). Vypadá to, že vede naším směrem, a tak po ní chvíli jdeme. Ha, omyl. Značka po 10 minutách chůze zase klesá kamsi do dálí, my potřebujeme vzhůru. Stoupáme proto přímo na hřeben, na sever, po travnatém svahu.

– „Aha, tudy ne.“

Jsme sice na hřebeni, ale cílovou horu odděluje hluboké krasové údolí. Musíme udělat velký oblouk zleva, sejít do údolíčka, přejít do protisvahu a vyšlapat po trávě okolo skalek až k vrcholu. Teprve až kousek pod vrcholem vidíme, že severní svahy hory jsou skoro kolmé a skalnaté a vytváří krásná dramatická údolí. Zničeho nic mjíme malý odlišný „kroužek“ v trávě, má tak tři metry v průměru. V mlze by se dal snadno přehlédnout a šlápnout „do něj“. Jde o kolmou propast hlubokou minimálně 20 metrů, alespoň dle Kouduho měření. Samotný vrchol Žuti kamen je asi 100 metrů od této propasti. (Čas výstupu: 9.30–11.45.) Je odtud krásný výhled na celé kosovské Prokletije. Bohužel je na obloze už dost mraků, výhledy jsou horší, ale alespoň se nespálíme od slunka. Dalekým výhledům do Albánie a Černé Hory brání opar a vzdálené mraky. K batohům se dolů vracíme už přímější cestou zpět.

V údolí, kde jsme tábořili, obdivujeme pěkné skalní okno. Bereme si věci (je 13 h) a pokračujeme kosodřevinou dolů do údolí Nedžihat, stále úzkým údolím. Mjíme skoro suché jezero, 100 metrů pod ním je pramen vody a okolo roste spousta malin, mňam, mňam. Další jezero, co by tu mělo být, nikde. Sestupujeme stále dolů (stará salaš) do Rugovské klisury (údolí Pečké Bistrice), cesta vchází do lesa. Následujeme cestu lesem, vede nás spíše doprava, klesáme jen mírně. Obloukem tak obcházíme soutěsku, která je díky kolmým stěnám přímo dolů neprůchodná. Místo do plánované osady Kučiště nakonec míříme přibližně tři kilometry dále po proudu, do údolí po námi. Cesta je pohodlná, značky tu nejsou (skončily na hranici lesa), ale jsou tu často rozcestníky. Cestou mjíme několik pramenů. V 16.50 se ocitáme úplně dole na hlavní silnici u říčky Bistrice, ve známé tzv. *Rugovské klisuře*. I když praží slunce, tak zároveň začíná trochu pršet. Děcka jsou ještě za rohem a já už mávám na první kolemjedoucí auto na silnici a hned (ještě jsem ani nepřešel na druhou stranu cesty) nám staví dodávka a veze nás do osady Kučiště (3 km), je přesně pět hodin. V závětří autobusové zastávky, schovaní před deštěm, chvíli přemýšlíme, co a jak dále. Mávnu a za deset sekund (!) nasedáme do auta a pokračujeme na sever do vesnice Bogë. V Bogë mají být hospody, obchod a je to hlavně východisko do nejsevernější části Prokletije, planinu Hajla.

Bogë měla dle starého průvodce být pastevecká osada, podle vzhledu to už je spíše zimní i letní turistické středisko, odhadem tu stojí 100 nových či rozestavěných, menších i obrovských domů. Prý to je jediné zimní středisko v kosovské části hor. Na společnou večeři si vybíráme restauraci přímo v centru, hned vedle vleku a sjezdovky. Vesnice zůstává stále pasteveckou, krávy se pasou přímo vedle nás, i vedle chat pro turisty. Trochu více se rozpršelo, ale to už sedíme v hospodě pod přístřeškem. S Jančou si objednáváme jednu z kosovských specialit *speci me mazë* (zapečené papriky se smetanou) a k tomu domácí

Kosovská specialita speco me mazë (zapečené papriky)

horkou chlebovou placku *pogač* (čti *pogať*) a řecký salát. Dostáváme skvělé jídlo. Večeříme, klábosíme, pozorujeme místní kosovské rekreanty. Už za tmy bereme bágly, mjííme více „dojíren“ kraviček a jdeme nocovat mimo civilizaci, na horský hřebínek Redes, východně od Bogë, do místa, odkud chceme zítra ráno pokračovat na planinu Hajla. Už za úplné tmy stavíme stany u nějakého památníku padlým Albáncům.

Za celý den jsme v horách nepotkali žádné turisty. Ráno, dopoledne i odpoledne překvapivě skoro nikde nebyly borůvky, naopak jsme se občerstvovali malinami.

Čt 3.9. Nad Bogë (Redes) – úd. Gropa e Male nad Bogë – planina Hajla – vrch Hajla – sedlo Hajle– Rožaje /pěšky/ – Berane – Gusinje – Vusanje

Ráno zjišťujeme, že jsme spali na nádherném paloučku-kopečku, s výhledy na všechny strany. V 6.10 vychází slunce, je opět zcela jasno. Koudy nám oznamuje, že už s námi dále nepůjde, chce se vrátit a prozkoumat Nedžihatská jezírka, Rugovskou klisuru a někde v Kosovu se setkat s Codym a Luckou. My naopak chceme projít planinu Hajla, přejít do Černé Hory a podívat se do černohorské části Prokletije. Loučíme se a vyrážíme (7.10). Pohodlnou prašnou cestou obcházíme hřebínek, procházíme přes bývalé salaše (nyní rodinné domy či chaty) Škrelje, jdeme stále po značené cestě číslo 12, která vede z Bogë. Míříme k severu, na černohorskou hranici, cestou v lese mjííme dva prameny vody u kterých se zrovna sešli i místní, aby naplnili vodou svoje čutory. Stoupáme údolím Gropa e Male, po loukách, kolem salaše. Kolem deváté se dostáváme už do sedla na hřebeni (asi 1780 m),

tvořícím kosovskou-černohorskou hranici. Výhled do Černé Hory není, všude je hustý les. To není dobré, neboť nemáme sebou mapu oblasti severně od nás, takže netušíme, kam se dá a nedá sestoupit a jak daleko je civilizace. Míříme i s batohy dále k východu, přes celou planinu Hajla. Naštěstí je tu cestička i značka. Sice nevíme odkud a kam vede, jestli z Černé hory a nebo z Kosova, ale to nám nevadí. Jsme opět ve vápencových horách, je tu více hřebců, musí se různě kličkovat a „správná cesta“ (tedy cesta označená značkou) je často ta, která vede nejméně logickým směrem. Nebýt vyšlapané cestičky a značky, byli bychom ztraceni. Všude zase rostou borůvky a tak potkáváme borůvkáře.

– „Hajla?“

– „.....“ (*nesrozumitelná albánská slova*)

– „Rruga Hajla?“ (cesta Hajla?)

– „Po.“ (albánsky ano)

Na nespasených nekosených loukách ve vysoké trávě nám cestička často mizí (a když nemizí, tak se rozdvojuje či roztrojuje, a značka paradoxně vede oběma směry) a přichází hra na hledání. Vcházíme do první kosodřeviny, jde se nám v ní velmi špatně a taky se v ní špatně orientuje. Vícekrát se vracíme a hledáme, kudy pokračovat. Není nikdy jasný hlavní směr. Stále tu kolem rostou zralé borůvky a obrovitánské maliny: mňam, mňam.

Stoupáme stále výše a výše a konečně jsme na loukách nad kosodřevinou. Blížíme se k nejvyššímu bodu planiny, 2402 m n. m. Jižní svah je sice prudký, ale travnatý, pod námi jsou salaše. V dálce krásně vidíme celé kosovské Prokletije. Na severní straně jsou jen kolmé srázy. Ve čtvrt na jednu stojíme na vrcholu. Pokračujeme stále po hřebeni, klesáme po

Na planině Hajla

Hřeben Hajla ze sedla Hajle

skalnatém hřebeni a pak prudkým lavinovým srázem míříme do blízkého sedla. Chvilí se musíme prodírat kosodřevinou, zakrslými vrbami, značka nám definitivně někde mizí. Už jen vysoká tráva a hustý les a jsme v sedle Hajle (cca 1900 m). Zasloužený obídek. Dělají se mraky, ale slunce stále svítí.

Planina Hajla byla moc pěkná a přitom jiná, než kopce doposud, které byly také vápencové, ale jejich vrcholy byly ostřejší. Při sestupu bylo jasné, že sem skoro nikdo nechodí, cestička byla buď velmi zarostlá a nebo nebyla vůbec. V sedle je zase vidět značka (vede dále po hřebeni k východu), ale opět žádné cedule.

Chceme pokračovat dále do Černé Hory, takže to bereme přímo k severu. Na jih bychom sestoupili do Kosova, kam už nechceme. Bez jakékoliv mapy nás naštěstí polní cesta vede stále dolů, kamsi do údolí. Cesta se časem mění na makadamovou, jdeme lesem asi 12 kilometrů, kousek nás popoveze autem jeden pán a už jsme na silnici do městečka Rožaje (k našemu překvapení zjišťujeme, že jsme tudy projížděli minulou sobotu). Dlouho jdeme po silnici, kousek jedeme stopnutým nákladákem a zase musíme pěšky po silnici až do centra Rožaje. Burek v pekárně: mňam. Marný stop dále do Černé Hory (i když jsme v podstatě v horách, kde se lépe stopuje), míjí nás jedno auto za druhým (možná právě proto nám nikdo nezastavuje). V sedm nám naštěstí jede autobus do města Berane, kupujeme si tady jízdenky zpátky do Bělehradu a ejhle, ještě ve 20.30 jede autobus do Gusinje, do jednoho z východisek do černoohorské části Prokletije. V deset večer jsme v městečku, v noci je tu čirý ruch, všude se sedí venku a všude je plno. Tedy je plno jen chlapů, je to tady stále ještě typický muslimský svět. Ve tmě kráčíme směr vesnička Vusanje, asi po kiláku nás za úplné tmy na jedno mávnutí bere první auto, co projíždí kolem. Veze nás až za ves, ke známému ponornému vodopádu. Jsme v černoohorském Prokletije, na začátku údolí Ropojana. Ani jsme už nedoufali, že se sem dnes vůbec dostaneme. Zítra máme v plánu vystoupit na nejvyšší horu Černé Hory, na Zlou Kolatu.

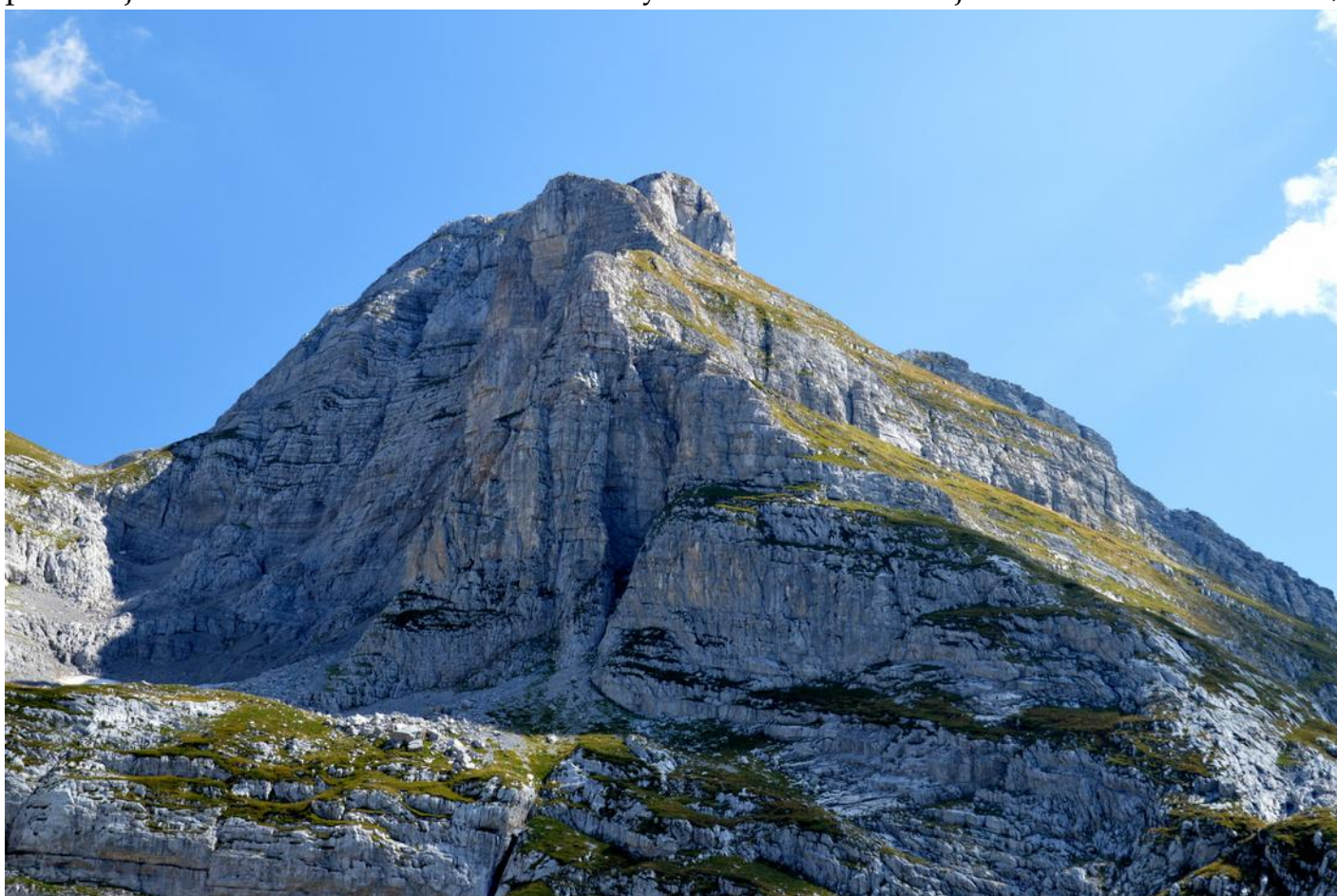
Dopoledne, ani odpoledne jsme zase nepotkali žádné turisty, jen borůvkáře a v lese na sestupu místní obyvatelé.

Zla Kolata – v černohorském Prokletije

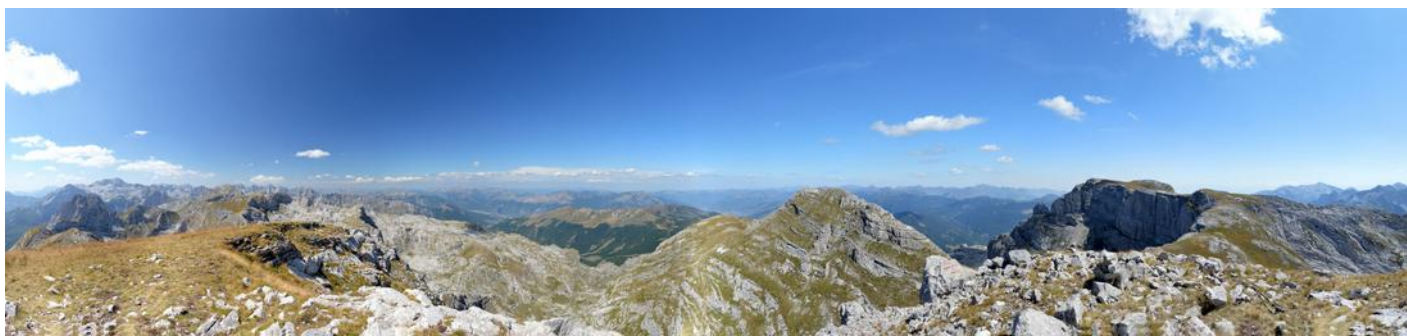
Pá 4. 9. Vusanje – Zla Kolata – Vusanje (Okolo Skakavice)

V 6.30 je opět zcela jasno, jen my máme stan ve hlubokém stínu. Snídáme v jednom z altánků, které jsou tady „na konci světa“ na travnato-kamenitém místě postaveny pro turisty. V 7.40 vyrážíme. V centru Vusanje je turistický rozcestník, který ukazuje, že na Zlou Kolatu by to mělo být šest a půl hodiny. Jdeme směrem k východu, dolinou Zarunina, k albánským hranicím. Asi po půl hodině chůze si necháváme všechny věci schované v lese a pokračujeme jen nalehko, pouze s trochou oblečení a jídlem na celý den. Pohodlná cesta, po chvíli jsou první salaše a domky, cesta sjízdná vozy se mění na pěšinu. Ztrácíme značku a musíme se vracet a vyptávat. U velkého kamene v lese (už na pěšině za domky) se mělo jít doleva nahoru, my jsme šli špatně doprava. Kráčíme lesem nebo průseky, vycházíme už nad hranici lesa. Kousíček pod cestou, přímo na hranici lesa je i poslední pramen vody. Bohužel jsme ho cestou nahoru přehlédli a musíme si vystačit jen s 1,5 litrem vody pro oba na celý den. Začíná krasový úsek cesty: nahoru, dolů, po ostrých vysokých kamenech, přelézání, kličkování. Raději jdeme velmi pomalu, opatrně. Naštěstí tu je skvělé turistické značení. V jednom travnatém a velkém závrtnu je turistický rozcestník cest. Cesta stoupá do sedla, opět kličkujeme kolem dalších závrtnů.

Zničeho nic pocítujeme závan ledového vzduchu. Ha? Aha! „Ledena pečena“, aneb česky „ledová jeskyně“, objasňuje nápis na skále. Jdu se podívat dovnitř do této jeskyně a než se stačím rozkoukat, tak málem sjedu po ledu kamsi do hlubin. Příjemně ochlazení pokračujeme vzhůru a za tři čtvrtě hodiny chůze od rozcestí jsme na albánské hranici,

Černá Hora, Zla Kolata, vlastní vrchol, foto od severozápadu.

Na vrcholu hory Zla Kolata (2534 m), nejvyšší hoře Černé Hory

v sedle zvaném Čafa Preslopit, ve výšce asi 2000 metrů. Je stále jasno. Výhled do Albánie je však dosti omezený. Nikde není žádné rozcestí, přímo v sedle není ani žádná značka, chvíli proto hledáme, kudy dále. Vrchol Zlé Kolaty je sice přímo nad námi, ale z této strany je to skalnaté. Po chvíli pátrání je to jasné. Musíme jít doleva, kde se nám opět zjevuje vyšlapaná pěšinka, a po ní je třeba zleva obejít suťovisko-kar. Značka se zase objevuje a vede nás neomylně vzhůru. Občas procházíme nad kolmými srázy, ale většinou je to bezpečné. Jsme v sedle cca 2300 m. Vlevo je další Kolata, před námi „albánská“ Kolata (2556 m, Rodi e Kolates), nejvyšší hora celého masivu Kolat, která už ale leží celá v Albánii. Ta naše Kolata, kam jdeme, je vpravo. Značení už však nepokračuje. Jdeme po trávě, zleva, stále nahoru, přes pár kamenů a je tu vrchol: velký kamenný mužík, malinký nápis na kameni (asi 5 cm na výšku) Zla Kolata – 2534 a velký albánský nápis „2534 – Kolata ë Keqe“ (je 12.45.)

Jsme tedy správně na nejvyšší hoře Černé Hory. Je zcela jasno, bez oparu, se skvělou viditelností do dále, nejlepší výhledy, které jsme doposud v Prokletije měli. Vychutnáváme si (hlavně Pavouk, který vzpomíná, na kterém vrcholu již stanul) parádní rozhledy na všechny strany, na celé kosovské Prokletije včetně Đeravice, na albánskou část hor včetně nádherně nasvícené Maja Jezerce, což je nejvyšší hora celého Prokletije. Pochopitelně, nejbližší je černohorská část hor. V dále vidíme další černohorská pohoří: Visitor, Komovi, Bjelasica. Nejvyšší bod Černé Hory je teď za krásného počasí parádním místěčkem. Společně se fotíme, obědváme a zkoumáme, co všeho je odtud vidět.

Ve 13.30 zahajujeme sestup, jde se dobře, dolů už nemusíme složitě hledat cestičku, značení je dobré a navíc víme, kudy jsme šli nahoru. Oba jsme dost vyprahlí (máme s sebou málo vody), slunce stále svítí, a tak se už moc nezdržujeme a chvátáme dolů k lesu, kde je pramen vody. V protisměru postupně míjíme dvě dvojice turistů, dnes první a poslední.

V 16.50 jsme dole v lese u batohů a před čtvrt na šest ve vsi Vusanje. Co teď? Kemp v Plavu či známá vyvěračka Oko Skakavice poblíž? Rozhodujeme se pro Oko, je to jen 1–2 km na jih, v údolí Ropojana. Bohužel, vyvěračka=jezírko je v tuto hodinu už schované ve stínu. Navíc je v současnosti hodně vyschlé a ani z jeho středu žádná voda viditelně nevychází tak, jak si to Pavouk pamatuje ze svých cest před deseti lety. I přesto se myjeme v ledové vodě, večeříme a táboříme poblíž na nádherné schované loučce. Cesta po kopcích dnes úspěšně skončila, zítra nás čeká už jen pomalý přesun k domovu.

Celý den bylo slunečno, bez velkého oparu, měli jsme nejlepší den na výhledy v Prokletije. Za celý den jsme potkali, když nepočítáme vesnici Vusanje a údolí Ropojana, jen baču u Vusanje, dva dělníky v údolí na stavbě domu a dvě dvojice turistů.

So 5. 9. Vusanje – Gusinje – Plav – Berane

Ráno jsou poprvé mraky a ne jasná obloha. Stále je teplo.

V údolí Zarunina

- „Hele, Oko se do rána zmenšilo!“
- „No jo, od včerejška chybí alespoň půl metru vody!“
- „Tady na tomto kameni jsem určitě včera prala a stála jsem těsně u vody, voda přes noc někam zmizela!“

Vracíme se do Vusanje, prohlížíme si „vodopád“, místo, kde říčka mizí v hlubinách a kde jsme nocovali včera. Je málo vody a tak skoro nic není vidět. Jdeme zpátky po silnici do městečka Gusinje a prohlížíme si domy podél cesty, rodinné hřbitovy umístěné vždy v rohu pozemku, okolní krajinu (plnou odpadků). U Gusinje vyvěrá ze země říčka – na místě zvaném Alipašini izvori. Některé prameny vycházejí ze skály, jiné bublají ze dna v uměle vytvořeném jezeru. Okolí je typicky „balkánské“ – odpadky, zničené informační cedule, lavičky, opuštěný dům. Gusinje leží v širokém údolí mezi horami Prokletije a Visitor, má orientální nádech: mešity, prodejny „tureckých“ předmětů, kavárny, kde vyseďávají pouze muži, zatímco ženy pracují schované doma. Nemůžeme vynechat cukrárnu – skvělá sladká *baklava* a zákusek *trileche* a k tomu káva vařená v džezvě. Centrum městečka tvoří jen obchody, žádné historické stavby tu nejsou.

Přesouváme se do 12 kilometrů vzdáleného městečka Plav na břehu Plavského jezera, stále jsme mezi horami, v tom samém údolí. Město působí opět „balkánsky“: změť staveb a neupravenost. Dvě mešity a jedna stará kamenná obranná *kula*, vysoký, kamenný obranný

dům, původně asi bez vchodu.

Máme dost času a tak dlouho sedíme na molu přímo na Plavském jezeře (největší ledovcové jezero v Černé Hoře; 3,2 km²). Voda se zdá chladnější, ani moc nesmrdí, ani jeden z nás se nezkouší koupat. Přejíždíme busem do města Berane, kde máme sedm hodin času, než nám má jet náš noční bus do Bělehradu. Berane na nás působí trochu jako Plav a jako spousta měst všude po světě – město jakoby ničeho. Pravda, mají tady pěší zónu plnou barů. Mapa umístěná nedaleko nádraží nás láká na pláž na břehu řeky Lim. Když sem dorazíme, tak vidíme jen hromady suti, roští a tuny odpadků. Podobně „lákavý“ je i park opodál. Přímo nad Berane se zdvihá černohorské pohoří Bjelasica. Večer trávíme nejprve v hospodě s výbornou pečenou zeleninou a pečenými houbami, podávané s bohatými přílohami. Noční život pak okoušíme v neuvěřitelně útulné a čisté (včetně čistého okolí) kavárně Bistro. Kolem 10 přichází bouře a pořádný slejvák, který splachuje vše, co mu stojí v cestě. Cesta na nádraží znamená „brodění se“ řekami vody, které tečou všude. Před půlnocí odjíždíme skoro prázdným busem směr Bělehrad. Autobus vypadá zvenku hezký, ale zevnitř je „děravý“ (prší do něj), záchod nefunkční, vše je i na Balkán nadprůměrně ošoupané a ošuntělé.

Ne, po 6. – 7. 9. 2015 Berane – Bělehrad – Vídeň – Brno

Kolem sedmé ranní jsme v Bělehradu. Máme skoro celý den na prohlídku města. Byli jsme tu vícekrát, ale nikdy jsme neměli čas si ho prohlédnout. Procházíme se po břehu Sávy, až na soutok s Dunajem, procházíme celou starou pevnost (vstup zdarma), pěší zónu, známou pseudo-alternativní ulici Skadarlija: v sousedství je super tržnice se vším, od zeleniny po oblečení; a na závěr jdeme navštívit pravoslavný chrám Svetog Save. Z dále vy-

Gusinje – na hlavní ulici

padá staře, ale je to obrovská betonová novostavba. Zvenku ho dostavěli už před před 10 lety, ale vevnitř furt nic není, jen betonové zdi, betonová podlaha a pár obrazů na zdech. Je to něco jako chrám Krista spasitele v Moskvě, ale tam to je alespoň replika, i když je také z betonu. Tato stavba je zcela nová. Dvě rozbombardované administrativní budovy v rámci náletů NATO v devadesátých letech stále stojí na svém místě v centru. Ve čtyři odpoledne odjíždíme busem do Vídně. Autobus je srbský, ale pohodlný a zachovalý. Záchod však opět nefunguje. Na srbsko-maďarských hranicích čekáme dvě hodiny, ale žádný problém není, jen ukážeme občanky a nic víc, ani zavazadla se nevytahují. S menším zpožděním jsme před druhou ranní ve Vídni. Až tady zjišťuji, že náš spoj domů do Brna jede z jiného nádraží, než jsme teď a tak se přesouváme asi dva kilometry dále. Pomůže nám hodný řidič nočního MHD, který nás zdarma kousek popoveze a ukáže nám, kam přesně máme jít. Z plánovaných čtyř hodin čekání v noci venku na lavičce jsou jen dvě hodiny, neboť se nám daří dostat se do dřívějšího autobusu, který sem přijíždí a který jede také do Brna. Před sedmou ranní vystupujeme v Brně. Naše cesta tak úspěšně končí.

V kosovském Prokletije bylo skvěle, jsou to hory ideální pro toulání, takové máme rádi. Dá se chodit po hřebenech, případně traverzovat některé skalnatější vrcholy. Jsou tu daleké výhledy, zelená tráva, zdroje pitné vody, čistá jezera na koupání (jezer zase tolik nebylo). Není to jako v albánské či černohorské části hor, kde se dá vlastně jen vylézt na vrchol a vrátit se zpátky, popř. je někdy možné vyjít pouze do sedla a na druhé straně zase sestoupit do hlubokého údolí. Ráno i večer jsme měli báječné východy a západy slunce a i pěkné výhledy. V Černé Hoře to už bylo jiné, šli jsme „jen“ nahoru a dolů, ale zase velmi pěknou krajinou a na závěr jsme byli odměněni výhledy ještě hezčími. Celou dobu jsme měli neuvěřitelně krásné počasí se sluncem prakticky od rána do večera. Z Kosova jsme viděli jen malou část, všude však k nám byli lidé velmi milí. Jídlo v hospodách bylo výborné, a to dokonce i vegetariánské, bezmasé. Prokleté hory pro nás určitě prokleté nebyly.

● Leq. Drelajve 4.0 km 2:15 ptb
● Leq. Kuqishhtes (Kuciško) 5.0 km 2:45 ptb
● Stanet e Leqinatit 6.5 km 3:45 ptb

● Milishevc - Mileševac 6.0 km 2:00 ptb
● Gryka e Rugoves 18.0 km 6:00 ptb
● Peć-Peja qendër 23.0 km 9:00 ptb

● Zavoj sedlo
● Babino Polje
● Doberdol (Alb)
● Kožnjari - Kozhner(K)

544

PROKLETIJE
prevoj JELENAK
N 42 38 36.1
E 20 05 52.7 2053 mnm